

Vakmanschap

en sterke verhalen

Door de Smeed en Ties de Wever: twee markante figuren uit Stramproy

Dorpen hebben altijd hun eigen geschiedenis. Wie kent ze niet, de smeulige verhalen van dorpsoudsten over inwoners uit vervlogen tijden. Vooral over personen uit de eerste helft van de vorige eeuw doen veel verhalen de ronde. Markante figuren, door sommigen zelfs als dorpshelden gezien. Elke plaats in Limburg heeft ze ongetwijfeld. Zo ook Stramproy.

De meeste inwoners van dit dorp kennen vast en zeker de oude verhalen over *Hense Koeëb*, *Ties de Wever*, *de Zaalmaeker*, *de oude Maes* en *Door de Smeed*. In dit nummer richt *Biekaer* de schijnwerper op twee van deze markante dorpsfiguren en laat u meegenieten van de verhalen die de redactie over deze twee mannen heeft gehoord. We hebben het over *Door de Smeed* en *Ties de Wever*.

Evacuatie

Neeltje v.d.Braak

Theo Nevels (81) uit Stramproy praat graag over zijn schoonvader, *Door de Smeed*. Eigenlijk kwam Door bij toeval in zijn leven:

“Oorspronkelijk ben ik van Haler-Uffelse. In oktober 1944 moesten we daar evacueren, we besloten toen naar Stramproy te gaan. Het was de bedoeling dat wij bij Broens, de Slegter in gingen wonen. Eenmaal in Stramproy aangekomen bleek het daar helemaal vol te zijn en zo kwamen we bij de Smeed terecht. Zeven weken brachten we bij Door en zijn gezin door, totdat we weer veilig terug naar huis konden. De Smeed had twee dochters, Nella en Truus. Truus was

degene die ervoor zorgde dat ik in 1948 weer terugkwam naar mijn oude ‘logeeradres’, ditmaal om er na de bruiloft in te trekken. Zo leerde ik Door de Smeed steeds beter kennen.”

Vanuit Jabeek

Theodorus Wilms, zo heette *Door de Smeed* bij de burgerlijke stand, werd geboren op 31 januari 1870. Theodorus was een kind uit een prille liefde. Zijn vader, Martinus Wilms, kwam in 1840 vanuit Jabeek naar Stramproy om als ontvanger/dienstgeleider aan het werk te gaan in het kantoor bij de nieuwe grens die in 1839 ontstond door de scheiding tussen Nederland en België. Hij was getrouwd, maar kinderloos.

Links Het gezin Wilms, v.l.n.r. Theodoor, Petronella (Nella), Gertrudis (Truus) en Aldegonda (Gon). (N.Rietjens) **Rechts** Ties in 1950, bezig met een demonstratie weven op een oud weefgetouw tijdens de grote Landtuinbouwtentoonstelling te Roermond. (J. van Dael)

Zijn vrouw was namelijk ziekelijk en stierf dan ook vroeg, in 1867. Martinus had al een paar jaar een huishoudster, een jonge meid. En jawel, vier maanden na de dood van zijn vrouw trouwden de twee, hij bijna 60 en zij 32 jaar jong. Ze kregen vier kinderen: Mieke, To, Pier en Door.

Vakbekwame smid

Door was een echte dorpsfiguur en een vakbekwame smid. Iedereen wist hem te vinden als het ging om het vervaardigen van goed werk materiaal. Hij was gespecialiseerd in het maken van sniegetuûg, materiaal als schoppen, schoffels, bijlen en kapmessen (in de volksmond *biële* en *hieëpe* genoemd). Daarnaast besloeg hij ook paarden. Veel werklui en boeren hadden zodoende met hem van doen. Zijn carrière als smid begon hij in Nederweert bij de Smeët, waar hij als aankomend

Door de Smeed
bij de Smederij.
(J. van Dael)

vakman in de leer ging. Vervolgens werkte hij enige tijd bij Kessels in Neeritter en toen hij het vak goed beheerste begon hij voor zichzelf in Stramproy. De smederij zat toen in het pand waar nu boekhandel Benelux van Theo Nevels gevestigd is. Wilde je een leuk gesprek of een sterk verhaal vol humor, dan moest je bij Door zijn. Zo was er de klant Meutje. Een oud vrouwtje met een winkeltje. Ze kwam naar Door om haar *kelkes* (keteltjes) te laten solderen. Meutje liep hartstikke krom en had altijd wel een stekelige opmerking klaar. Door, die zelf ook bepaald geen blad voor de mond nam, zei tegen haar:

“Meutje, wat loop je toch krom!” waarop Meutje antwoordde: “Ja, kun jij me niet recht maken, dan?”. Door deed toen de pikante uitspraak: “Als ik je heet genoeg kan krijgen dan wil ik het best wel eens proberen.”

Schoppen

Dat hij, behalve een grapjas, een goed vakman was, was wijd in de omtrek bekend. Theo Nevels vertelt:

“In de jaren dertig van de vorige eeuw was er veel werkloosheid en werd de werkverschaffing in het leven geroepen. Arbeiders van de werkverschaffing groeven sloten en normaliseerden de beken, zoals de Tungelroyse beek. Ze hadden bij de brug een keet staan waar ze hun schoppen en zeisen inzetten. Op een dag kwamen ze de keet binnen en zagen dat er was ingebroken. Een flink aantal schoppen was weg, maar een aantal stond er nog. Dus die mannen liepen rond en van de een na de ander hoorde je “Die van mij is ook weg”. Wat bleek nou: Door sloeg altijd een stempel met zijn naam in het gereedschap dat hij maakte. De met ‘Wilms’ gemerkte schoppen waren allemaal weg, de rest stond er nog. Door heeft dit zelf nog vaak verteld: “Die dieven wisten van wanten, die wisten wel wat kwaliteit was.”

Op slot

Een ander verhaal, over hoe het gereedschap van Door goed van pas kwam, kan Theo Nevels zich ook nog goed herinneren:

“Op een dag zat de politie een smokkelaar op de hielen. Dit was Luijs, een kerel die niet alleen veel smokkelde, maar ook veel andere dingen deed die niet deugden. De veldwachter was achter hem aangegaan en zag hem ergens naar binnen vluchten. De slimmerik had zich verstopt in een kast en op de een of andere manier was het hem gelukt deze op slot te krijgen. De sleutel was weg, dus de

kast kon niet open. Door, die Luijs ook nog eens goed kende, werd erbij gehaald om met een looper die deur open te maken. Toen de kast openging zag een verbijsterde Luijs hem en riep hem toe: "Verdomme Door, je had moeten zeggen dat die looper niet paste." Maar ja, helaas voor Luijs zat dat er niet in, een looper past altijd natuurlijk, daar kon ook Door niet omheen."

Workaholic

Zo maakte Door de Smeed heel wat mee in de jaren dat hij in Stramproy zijn vak heeft uitgeoefend. Dit heeft hij lange tijd gedaan, tot achteraan in de jaren vijftig. Hij was toen al in de tachtig, wilde maar niet ophouden met werken. De term workaholic bestond in die tijd nog niet, maar naar alle waarschijnlijkheid was hij een rasechte. Hij heeft nog meegemaakt dat de smederij in 1960 werd omgebouwd tot boekhandel. In 1961 stierf hij, 91 jaar oud, na een lang werkzaam leven waaraan door veel komische en sterke verhalen kleur werd gegeven.

Ties de Wever: een neef van Door de Smeed

Ook Johannes Mathijs Steijvers, zoals zijn echte naam luidde, was een markant figuur. Eén van de bekendste, zo niet dé bekendste, van Stramproy. Zijn bijnaam dankte hij aan het feit dat hij de laatste thuiswever

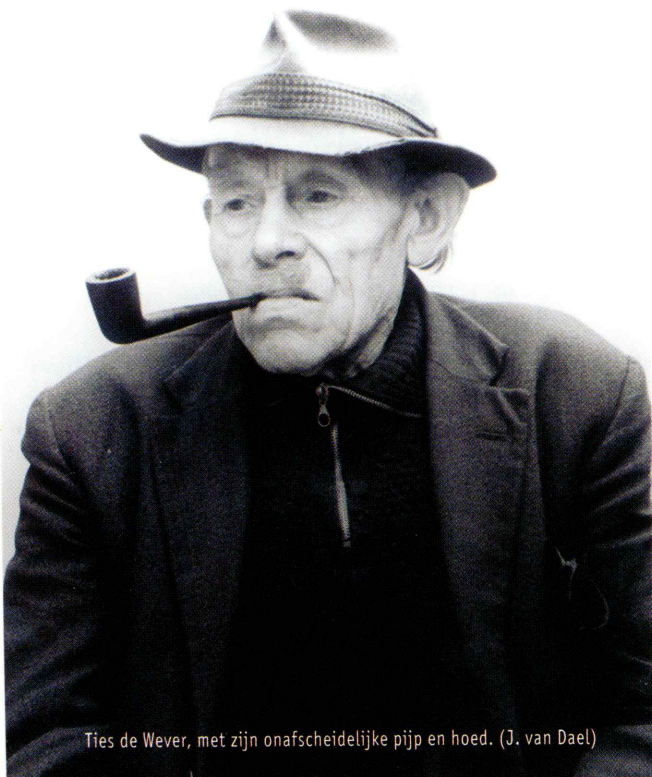
van Stramproy was. Maar hij was niet alleen wever, hij was ook opschoner van beken bij het waterschap, veehandelaar, klompenmaker en smokkelaar in vooroorlogse tijden; Ties was van alle markten thuis. In het dorpsleven van Stramproy was hij een graag geziene figuur. De Mooshoofpaadzengers bezongen deze kleurrijke man niet voor niets op hun eerste elpee Bij os in Roij.

Smokkelaar

Het smokkelen leerde Ties van zijn vader Hense Pierke, die totdat Ties vijf was een herberg bezat, in paarden handelde en huisslachter was, maar daarna een boerderij begon. Daarnaast smokkelde hij. "Het was geen deftig vak," zei Ties hier later over, maar voor velen was het bittere noodzaak. De moeilijke tijden zorgden ervoor dat tegen etenstijd de deuren op slot gingen, uit schaamte voor de mager gevulde tafels. Tot aan de Eerste Wereldoorlog werd in Stramproy hoofdzakelijk zout gesmokkeld. Sinds 1872 hoefde daarvoor in België geen accijns meer te worden betaald. Zout was daardoor in België tweehonderd procent goedkoper dan in Nederland. Het werd niet alleen gebruikt als smaakmaker, maar het was in die tijd, zonder koelkasten of diepvriezen, ook een conserveringsmiddel. Voor honderd kilo vlees had je al snel zo'n twintig kilo zout nodig. Omdat er geen auto's of fietsen waren, werd het zout in zakken van vijftig kilo op de rug genomen. In Stramproy werden de smokkelaars spottend *zoatmaale* (zoutzakken) genoemd, maar dat kon ze niet deren; ze verdienden er behoorlijk aan. In de Eerste Wereldoorlog ontdekte Ties een lucratieve business. Samen met zijn broer Fried en neef *Koeëb* vormde hij een slim trio dat goede zaken deed met de Duitsers aan de Belgische grens. Van alles brachten ze de grens over: aardappelen, cacao, koffie, worst en zelfs halve varkens.

Wever

Na de Eerste Wereldoorlog ging Ties in de leer bij wever Willem Weekers. Al na een half jaar begon hij voor zichzelf, met een weefgetouw dat zijn vader voor hem kocht van de winst van tweeënehalve zak zout. Toen het weven na 1930 door de concurrentie van fabrieksmatige weefsels niet meer voldoende opbracht, zocht Ties een andere bron van inkomsten. Hij ging beken en sloten vegen, verdiende wat bij als veehandelaar en leerde later klompen maken. In 1925 trouwde hij met Han Petit uit Tungalroy.

Ties de Wever, met zijn onafscheidelijke pijp en hoed. (J. van Dael)

De eerste Raad van Elf van Carnavalsvereniging *De Zootmaale* in 1952 met in het midden Prins Jo I als Prins Kladderatski. De derde persoon van links is *Ties de Wever*. (J. van Dael)

Samen kregen zij tien kinderen. Ondanks dit grote gezin en het vele werk was Ties een trouw lid van de fanfare, maar liefst 76 jaar lang. Hier blies hij de bugel en sloeg de dikke trom.

Verhalenverteller

Ties was een typisch dorpsfiguur. Een man met een levendige fantasie en nostalgische uitspraken. In het café vertelde hij bij een drupke of een pintje prachtige verhalen. Hij was een onnavolgbaar verteller, recht voor zijn raap en daardoor erg smeug.

Zo vertelde hij in een interview dat hij in 1982 had met Het Kanton Weert, over zijn ontmoeting die hij ooit had met de duivel. Dit verhaal willen we u niet onthouden:

“Ik ben een taaie. Ik heb al een keer met de duivel gevochten. Maar die heeft me niet klein gekregen. Die wilde me komen halen. Ja, eerlijk, ik lieg niet hoor! Maar Ties krijgt hij niet te pakken. Ik zie het nog voor me. Ik lag in bed en dacht: Oh, ik ga dood. Nu is het gedaan met Tieske. Ik zag de film van mijn leven voor me. De weg naar de hemel. Ik klopte aan, bij Sint Petrus. Hij deed de deur even op een kiertje en vroeg met zware stem: “Wie ben jij?” Ik antwoordde bedeesd: “Ties de Wever uit Stramproy.” Hij bladerde vertwijfeld in een groot boek: “Ties de Ww... Wever. Oh nee”, zei hij toen; “jij moet een deur verder zijn.” Oh, denk ik, Ties dat gaat fout. “Jij moet naar de hel.” Ik daar naartoe. Ik zie het nog voor me. Het was een rode poort, gloeiend heet. Ik zag ook geen bel. Toen schreeuwde ik uit alle macht: “Hé, duivel, hier staat Ties de Wever uit Stramproy!” Een monster met heel lange haren, een verwaarloosd gezicht en twee horens op de schouders kwam op

me toe. Hij had grote scherpe klauwen. En met een afschuwwekkend gekrijs zei hij: “Ben jij Ties de Wever?” Ik rilde over mijn hele lichaam. Was doodsbenauwd. Ik sprak mezelf moed in: “Ties, jongen houd je taaie.” Dat monster zag er verschrikkelijk angstaanjagend uit. Hij wilde me met die messcherpe klauwen beetpakken. Ik weerde me. Hij probeerde me de hel in te trekken. Ik verzette me met alles wat ik had. In dat gevecht kreeg ik hem onder. Even rukte ik mijn hand los en sloeg hem een hoorn van zijn kop. Hij brulde als een dier; krijsde, vloekte, tierde en sloeg wild om zich heen. Mijn laatste krachten bundelend rukte ik de andere hoorn van zijn kop. Hij riep om assistentie. Er ging een schok door hem heen. Badend in het zweet werd ik wakker, zittend in mijn eigen bed. Nee, na die ervaring durft de duivel in dit huisje niet meer zo makkelijk binnen te komen! Ja, ik lieg niet hoor, eerlijk niet.”

Standbeeld

Ties de Wever stierf op 15 april 1990 in Rust in Roy in Stramproy en liet toen veel mooie verhalen achter. Zijn weefgetouw heeft hij op latere leeftijd aan de heemkundevereniging geschonken. Het heeft nu nog een ereplaats in de plaatselijke Heemkamer in het molenhuisje van Stramproy. Ties kreeg ook een standbeeldje, op de hoek van de Julianastraat en de Molenweg, bij café De Luifel. Door middel van deze beeltenis, gemaakt door Truus Coumans, eert Stramproy alle thuiswevers van weleer. Ties, met zijn onafscheidelijke hoedje en pijpke, is sindsdien altijd terug te vinden in Stramproy, zijn dorp.

Met dank aan Theo Nevels, Jacques van Dael en Nelly Rietjens voor hun medewerking.